

Om fattig og rik på Vålerenga – side 4
Speider'n på Vålerenga jubilerer – side 6
Krums kart (del 2) – side 8

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortida for framtida

nr. 3 - 2021
24. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

Fotoutstilling 16. og 17. oktober – side 15
Filmaften 16. november – side 15

Av Even Haugseth

Endelig er det normale tilstander igjen

25. september skulle bli en spesiell dag for oss alle. Etter ett og et halvt år med forskjellige restriksjoner hengende over oss på alle kanter, kan vi nå se framover og si med større sikkerhet at vi kan ha arrangementene våre slik som vi pleier.

Noen dager før denne merkedagen klarte vi igjen å få avholdt vårt årsmøte og et medlemsmøte. Det ble utfordringer for valgkomiteen i år, for dessverre måtte vår nestleder gjennom de siste årene, Jarle Teigøy, trekke seg fra styret. Det meldte seg heller ikke i år noen kandidat til kasserervervet til tross for våre oppfordringer. Heldigvis gikk kabalen opp til slutt. Reiner Schaufler stilte opp som kandidat til nestledervervet. Han har vært vara til styret i flere år og har gjort en kjempejobb for laget vårt med bl.a. medlemsavisen, utgivelser av bøker, fotografering og innsats ved fotoutstillingene. I praksis har vår tidligere kasserer, Bjørn Granlund, fungert som vår kasserer siden i fjor, da vi heller ikke klarte å finne noen ny etter Gro Shakesby. Han har lært seg å bruke et nytt regnskapssystem og fikk også hjelp med en del ting av Gro. Bjørn stilte etter litt bearbeiding opp som kandidat til kasserervervet. Gro har som vara også vært en god støtte for styret, og hun var da så sporty å bli kandidat til styremedlemsvervet. Det ble da lettere å få 2 nye til å være vara. Der fikk vi Marius Brevik og Ole Peter Nordby. Marius er en historieinteressert beboer og bor i et av de eldste trehusene på Vålerenga. Ole Peter bor på Etterstad, og vi har i de siste utgavene av medlemsbladet hatt den ære å kunne lese god lokalhistorie som han har skrevet om. Alle kandidatene ble valgt, og de øvrige i styret tok gjenvalg, noe også revisor og valgkomiteen gjorde. Takk til alle!

Denne gangen tok vi medlemsmøtet i etterkant av årsmøtet. Der fikk vi endelig være med Karin Arnesen på reise tilbake i tid på Vålerenga. Vi har ventet i halvannet år på hennes foredrag, og hun har vært tålmodig og villig til å utsette dette flere ganger. Stor takk til henne for det! Det ble en interessant reise blant fattige og rike, og vi synes dette er så interessant at vi tar med et sammendrag av dette i medlemsbladet. Det er tross alt mange som ikke var til stede på møtet. Det er litt uklart om vi får plass til det i dette bladet, men det kommer et nytt blad før jul.

Neste begivenhet i historielaget er fotoutstilling midt i oktober. Som kjent ble fjorårets utstilling utsatt, og vi tar med oss temaene som vi hadde satt opp. Vi får se bilder og gjenstander fra de to he-

teste sakene på Vålerenga: "Hylla" og Etterstadgata 2, 4 og 6. Ellers Vålerenga skoles musikkorps 1920-2020, Speider'n på Vålerenga 1921-2021, Trikken på Vålerenga 1900-1968, "Tippen" Johansens premiesamling m.m., Fotoapparater fra flere tidsepoker, Boksalg av Marion Schavogs bok "Sult" – boka om en oppvekst på Vålerenga på 1960-tallet. Som dere ser, så blir det noe for enhver smak. Det er som vanlig full anledning til å ta med familie og venner. Fortell andre om dette, og husk at det er gratis inngang. Det blir selvfølgelig salg av nystekte vafler og nytrukket kaffe, så alt ligger til rette for en fin opplevelseshelg på Vålerenga. Visstnok har Vålerenga skoles musikkorps også loppemarked på skolen disse dagene, så da lønner det seg å ha god tid.

Østkantspellet i Vålerengparken ble avlyst i fjor og i år. I 2020 ble det laget en morsom film "Neste kamp". Den ble spilt inn på Vålerenga og sluppet høsten 2020. I fjor var det kampen om Sotakiosken det handlet om. Flere kjente skuespillere er med og ellers mange kjente fjes fra Vålerenga. Absolutt verdt å se. Vi kommer til å vise denne filmen under årets fotoutstilling. For de som ikke fikk med seg Østkantspellets teaterforestilling om Kyter'n på Vålerenga Vertshus i september, anbefales teaterforestillingen som nå blir satt opp på Centralteateret i slutten av oktober.

Vi har også et medlemsmøte til i høst, nærmere bestemt 16. november. Da tenkte vi å invitere dere til filmkveld hvor vi viser 2021-utgaven av Østkantspellets "Neste kamp", som omhandler vår desperate kamp for å redde den historiske bebyggelsen på "Hylla". I denne filmen er også mange av de samme skuespillerne og folka fra Vålerenga med. Den har fått tilleggstittelen "Vi taper aldri". BaneNOR ønsker å rive bebyggelsen der for å bygge flere jernbanespor inn til Oslo S. Dette ble støttet av et hastevedtak i bystyret, men innbyggerne på Vålerenga mener at alternative løsninger ikke er utredet tilstrekkelig. Her blir det både alvor og mye gøy, og vi ser fram til en fin høstkveld med dere.

Velkommen til høstens arrangementer!

Forside:

Trikk brennes bak trikkehallen i Hedmarksgata høsten 1968. Bildet som ble tatt av Johnny Vaaga vises på fotoutstillingen i oktober, sammen med mange andre om trikkehistorien på Vålerenga. Se mer info på side 15.

Av Jarle Teigøy

Kristiania - Vaalerengens Gade med trikken, 1905

Vålerenggata går fra Enebakkveien (nederst) til Etterstadgata. Inntil 1878 lå gata i Aker kommune og het Langgaden. Det nåværende navnet ble vedtatt i 1879 etter Vålerenga hovedgård.

Vålerengatrikken (Helsfyr-/Etterstadtrikken) gikk oppover Vålerenggata. Trikkelinja var ei grenlinje av Gamlebylinja som ble opprettet i 1875, og som i 1900 ble lagt om til elektrisk drift. Samtidig ble det lagt ei sidelinje oppover Schweigaards gate via Galgeberg til Vålerenga. I 1923 ble Vålerengalinja forlenget videre til Etterstad med Helsfyr. I 1966 ble det åpnet T-bane til Helsfyr, og i 1968 ble trikkelinja nedlagt.

Medlemsmøtet 14. september

av Håkon O. H. Engh

I år hadde vi valgt å slå årsmøtet og årets første medlemsmøte sammen. Årsmøtet kom først, og referat fra dette kan leses på annet sted i bladet.

I følge notatene ved inngangen var det 55 tilhørere til stede under medlemsmøtet, som begynte straks etter årsmøtet og etterfølgende Kaffe- og vaffelpause. Som vanlig ved årsmøtene var serveringa gratis.

Og så kunne Karin Arnesen endelig slippe til med kåseriet «I overflod og fattigdom, familieliv på Vålerengen Hovedgård og i nabolaget». Tålmodig hadde hun venta i halvannet år på at coronaspørsmålet skulle slippe taket. Starten på kåseriet var en advarsel om at hun ikke er historiker, men advarselen viste seg snart å være totalt overflødig! Sjølv har hun aldri bodd på Vålerenga, men farens oppvekst i bakgården i Hedmarksgata 3 har allikevel gitt henne sterk tilknytning til bydelen. I tillegg har hun lenge vært svært interessert og engasjert i slektsforskning. Det var først og fremst nysgjerrighet på pappas familie som starta det hele. Interessen for livet og menneskene på Vålerengen Hovedgård kom imidlertid gjennom møtet med en etter hvert meget god venninne fra Sandefjord, Camilla Benedicte Schibbye med kallenavnet «Dickie». Hennes slekt hadde gjennom årene fått mange krysningspunkter

med overrettssakfører Carl Christian Salomonsen på hovedgården og hans familie og slekt.

Undertegnede satt som vanlig med penn og papir for å gjøre notater til referatet i medlemsbladet. Det pleier å gå relativt greit, men denne gangen viste det seg fort å bli vanskeligere enn noen gang før. Etterhvert ble det så mange årstall, navn og krysningspunkter mellom slektene, og samtidig var det så interessant, engasjerende og spennende at jeg datt fullstendig av lasset.

Med et sukk innså jeg at «slaget var tapt», ga opp notatene og konsentrerte meg om å følge med. Det ble en ubetinget fornøyelse, men mangelen på tilstrekkelige notater ble et problem. Flere ganger begynte jeg å skrive, men stoppa snart opp. Hva kunne jeg egentlig skrive? Hvor mye hadde jeg å bygge det på? Altfor lite til at hukommelsen kunne klare å fylle ut det som mangla!

«Deadline» nærma seg, da det kom ei melding fra Even Haugseth med håp om en løsning. Han kunne fortelle at Marion Schavog hadde meldt seg interessert i å skrive et sammendrag. Hvor mye hadde jeg tenkt å skrive i mitt referat? Hvilken lettelse! Redningen var nær! Jeg kunne jo bare skrive ei lita ramme om det hele og overlate detaljene til Marion. Marion: har du en Fan Club så vær snill og legg til mitt navn i medlemslista!

Fattig og rik på Vålerenga

Av Marion Schavog

På siste medlemsmøte hadde vi besøk av Karin Arnesen med sitt interessante og detaljrike foredrag om familieliv på Vålerengen Hovedgård og i nabolaget på 1800-tallet. Vi fikk høre fortellingen om to svært forskjellige familier som levde i samme geografiske område, pustet inn den samme lufta og beveget seg under den samme himmel. Men som like gjerne kunne bodd på to forskjellige planeter.

76 år gamle Karin Arnesen har selv aldri bodd på Vålerenga. Farens oppvekst i bakgården i Hedmarksgata 3 bidro allikevel til en sterk tilknytning til bydelen, noe som også førte til hennes interesse for slektsforskning. Det begynte med at hun i 1966 reiste til sjøs med Bergensfjord. Der traff hun Camilla Benedicte Schibbye, eller Dickie som hun ble kalt. De havnet «på forunderlig vis» sammen i offisersmessa, og siden har de vært venninner til tross for 18 års aldersforskjell. Dickies slekt kom også fra Vålerenga, men var atskillig bedre stilt enn Karins slekt. De kom nemlig fra Vålerengen Hovedgård og Ensjø gård. To oldefedre er møtepunktet i damenes slektsforskning. Arne Arnesen og Carl Christian Salomonsen. Og det er i 1987/1988 de og deres familier krysser hverandre.

Dickie er i dag 94 år, bor i Sandefjord og har nylig brukket lårhalsen. Derfor kunne hun ikke komme til møtet som hun hadde tenkt, fortalte Karin som også overbragte en hilsen fra henne.

Byen vokser i fattigdom og rikdom

I siste halvdel av 1800-tallet var det en sterk oppblomstring av handel og industri i Kristiania. Behovet for arbeidskraft økte tilsvarende. Befolkningsveksten i byen var enorm. Folk kom strøm-

mende håpefulle fra fattige bygder på øst- og sørlandet for å finne arbeid og husly. De aller fleste endte opp på østkanten, i boliger vi i dag vil kalle slum, hvor de etablerte seg med sine familier og små og store ungeflokker. Sultne unger som vokste opp i fattigdom og elendighet. Fedre og mødre som slet for å få endene til å møtes. Et beinhardt liv slik også Arne Arnesen og hans families liv ble.

Salomonsens klassereise

Det å avansere fra laveste nivå i samfunnet til toppen, skjedde bare ikke, fortalte Karin. Men spranget fra middelklasse til elite klarte noen få. Og en av disse var Carl Christian Salomonsen. Han ble født i 1825 på Vaterland og ble en del av en søskenflokk på ni. Dette strøket var den gangen ikke spesielt preget av fattigdom. Faren var skomakermester, hadde borgerbrev og tilhørte dermed borgerstanden. Carl ble ferdig utdannet jurist 23 år gammel, og noen få år senere ble han overrettssakfører. Da var det bare å klatre videre så langt beina holdt. Og de holdt langt og tilstrekkelig. Han gjorde det godt som sakfører. Jovial, sjarmerende, med stor omgangskrets og hyppig selskapelighet med studiekamerater fra byens elite. Men kanskje gikk det mer penger enn godt er, kanskje var han i pengene, kanskje traff han sin store kjærlighet, eller kanskje var han simpelthen praktisk anlagt i sin omgjengelighet, undret Karin Arnesen i denne tankevekkende delen av foredraget, før hun fortalte videre om Salomonsens neste kvikke sprang på klassereisen. 24 år gammel traff han nemlig den 50 år gamle enken Johanne Helgesdatter Jahren, som kjekt nok var barnløs og eier av Bjørnebekk på Ås, en stor, nyrenovert og utvidet gård. I 1849 giftet de seg brått og uventet. Ekteparet flyttet deretter til Johannes gård på Ås. Carl beholdt sin praksis i Kristiania og ble ukependler. Naturlig nok kom det ikke noen barn ut av dette, og da kona døde i 1858 arvet enkemannen hennes store og verdifulle eiendom. Deretter går det to år, og i en alder av 35 år gifter han seg med den 19 år gamle

Til venstre ser vi Carl Christian Salomonsen som døde 85 år gammel i 1910, formodentlig god og mett av dage.

Til høyre er Anton Arnesen og hans familie i finstasen utenfor hjemmet i Hedmarksgata 3. Farmor Amine døde i 1927, fortalte Karin. I dødsannonse sto det «vår oppofrende mor». Da farfar Arne døde av kreft i 1936 ble det ingen annonse, men et muntlig ettermæle lød på at «han var en flink arbeidsmann, men glad i det sterke». Som forøvrig ikke var en uvanlig omtale av arbeidsfolk på byens østkant i den tidsperioden.

Ingeborg Sæhli. Hun kom fra en svært velstående familie og behersket dette med å holde et herskapelig hus. Ekteparet endte opp på Vålerengen Hovedgård med sine seks barn, hvorav ett av dem, Ragna, som ble født i 1864 ble Dickies farmor. Familien holdt stort hus og mye selskapelighet med kjente og innflytelsesrike personer fra både politikk, kultur og finans. Hovedbygningen ble ombygget og utvidet i 1870-årene, og det var i denne perioden Salomonsen også startet oppdelingen av tomter og solgte dem unna. Samtidig som han bygde hus og leide ut festetomter.

Skomakersønnen fra Vaterland var i mål.

Harde kår for folket fra Solør

Karin Arnesen visste i utgangspunktet lite om sin egen slekt. Hun brukte folketellinger og kirkebøker for å få et bilde av hva som skjedde da hennes oldefar Arne Arnesen og hans sønn Anton i 1888 kom til Kristiania og endte opp på Vålerenga. De kom fra et selveiet småbruk i Solør hvor Anton vokste opp med sine syv søsken. Etterhvert ble livsgrunnlaget på bruket så vanskelig at faren tok med seg sin eldste sønn og la ut på turen til Kristiania for å finne arbeid. Muligens gikk de til fots, bemerket Karin. Uansett, de fant arbeid. Anton på Nylands Mek, faren i Havnevesenet. Mest sannsynlig som dagarbeidere begge to. De bodde i Danmarksgate

39, en av flere leiegårder eiet av Salomonsen, som også eide nr. 14 i samme gate hvor Anton ett år senere er å finne. Så ba han om en attest for utflytting fra Solør, og det viser seg å være fordi han skal gifte seg. Det skjedde i Oslo Hospital, og bruden var den 14 år eldre og svenske Mathilde Olsson. Vielsen skjedde et halvt år etter at deres datter Antonie Margrethe ble født. Deretter fant Karin dem igjen i Fattigvesenets hjemstavsregister. Da bodde de i Smålensgata 12. Så flytter de videre til Enebakkveien 26, og der i 1894 dør Antons kone i barsel, og guttebarnet dør av kramper bare en dag gammel. Men livet går videre for Anton og datteren. To år senere bor han på det fjerde stedet, Vålerenggata 7. Han har da meldt seg ut av statskirken og giftet seg borgerlig med Amine Bergitte som har to «uekte» barn med seg inn i ekteskapet. Få måneder senere fikk de en gutt sammen og familien var komplett. Da Anton fikk høre at det skulle bygges nye flytedokker på Framnes Mek. i Sandefjord, tok han med familie og svigerforeldre og flyttet dit. Datteren Antonie Margrethe ble «satt ut på landet» i Trøgstad, og de så henne aldri igjen. Men etter å ha undersøkt og tatt kontakt med Antonies slektninger, kunne Karin mot slutten av foredraget fortelle at det gikk bra med jenta i Trøgstad den gangen. Hun kom til gode mennesker.

Så avsluttet Karin Andersen sitt inspirerende foredrag og takket for seg.

Hjelp til å skrive din historie? Snakk med Marion på fotoutstillinga.

Jeg er en tidligere journalist som er interessert i mennesker og deres historier. Derfor har jeg skaffet meg god erfaring med å samarbeide med personer som ønsker hjelp til å skrive sin historie med tanke på å produsere en bok. Kunden forteller, jeg skriver. Om ønskelig bruker vi også bilder i teksten. En slik bok kan være hyggelig å gi til familie, slekt og venner. I noen tilfeller kan det også være at kunden ønsker den publisert for salg på nett og i bokhandel. Alt er mulig!

Jeg holder til i Oslo og kan kontaktes på marion.schavog@gmail.com eller på telefon 926 02 570.

Kommentar fra redaksjonen:

Hvis noen av dere vil dele historier fra nærmiljøet som egner seg for medlemsbladet vårt, har Marion lovet at hun kan hjelpe oss med å samle disse. Dette kan være kortere eller lengre historier. Nøt ikke med å ta en prat med henne, så finner dere ut av det. For de som ikke vet det, så var Marion også sterkt involvert i skrivingen av boka «Kyter'n – stemmen fra Vålerenga» som historielaget gav ut for noen år siden. Nå har du muligheten til å ta en prat med henne på fotoutstillinga 16. og 17. oktober hvor hun også selger sin egen bok.

Speiderne på Vålerenga fyller 100 år

Tekst og foto: Petter Opperud

Speiderbevegelsen så dagens lys i Storbritannia i 1907. Den ble stiftet av lord Robert Baden-Powell og hans bok «Scouting for boys» ble speiderbevegelsens grunnleggende håndbok.

Allerede 3 år etter startet Chr. Dons opp den første norske speidertroppen og umiddelbart etter startet H Møller Gasmann opp den andre. Norges Speiderguttforbund ble stiftet i 1911 og Norges Speiderpikeforbund i 1921. Disse ble slått sammen til Norges speiderforbund 23. april (St. Georgsdagen) 1978.

Karl Andreas Kjelstrup er nå flokkleder.

Speiderne på Vålerenga

Møller Gasmann var også formann i Vålerengen KFUM og med utgangspunkt i dette, stiftet han i 1911 6. Kristiania tropp på Vålerenga. Ingeniør Ellef Ramnæs ble troppsleder.

Den nye troppen holdt sin første troppstur i januar 1912 med 6 patruljer med 6-8 gutter i hver patrulje.

Troppen vokste og hadde regelmessige møter i Ingeborgsgate 8 under ledelse av Ramnæs, Thorbjørn Angell og Birger Landgraaf. Den ble snart så stor at det var naturlig å skille ut en ny tropp, og Hans Angell og Thormod Fløyen ble ledere for 1. Bryn tropp.

Men lederne falt etterhvert fra, og arbeidet gikk i oppløsning. Fra 1918 var det slutt for speidertroppene på Vålerenga.

Guttene som hadde vært med fortsatte

imidlertid å leke speiding, og snart grep miljøet i KFUM igjen roret og en ny tropp, 25. Kristiania ble stiftet 11. april 1921 med 7 medlemmer og med Johan M Olsen og Ragnvald Eek som ledere. Fra da av har det vært drevet noenlunde kontinuerlig organisert speiderarbeid på Vålerenga.

Eget flagg

I 1923 fikk troppen eget flagg og hadde sommerleir sammen med Brynspeiderne ved Storflåtan i Nordmarka. Samme høst overtok Ivar Gjerdrum som troppsleder, og troppen fikk egen sang. Troppen var blant de første i Norge til å drive med orienteringsløp.

Etter kort tid ble Førerrådet etablert med troppsledelsen og patruljeførerne og

de tradisjonelle langturene og deltakelse i nasjonale aktiviteter tok til.

Troppen hadde hele tiden mye fokus på kultur med sanger, dikt og revyer.

På 30 tallet opplevde speiderne på Vålerenga noen magre år i dobbel forstand. Medlemstallet sank, og man hadde ikke lenger råd til å bruke patruljerommet som nå en stund hadde ligget i Strømsveien 12. I 1934 var det bare 1 tropp med 2 patruljer igjen, men fra 1935 begynte en ny vekst, og arbeidet nådde snart gamle høyder.

Ulvungearbeidet hadde vært helt nedlagt noen år, men fra 1938 ble det startet opp igjen.

Så kom krigen og speiderbevegelsen ble forbudt. Med speiderne holdt sammen, og turlivet fortsatte på mange måter som før gjennom de 5 tunge årene.

Ulvungene i tre kull trener på førstehjelp i parken ved Kirken.

I 1945 ble arbeidet umiddelbart tatt opp igjen, og det ble stiftet hele 3 tropper på Vålerenga, nå med de tidligere patruljeførerne som troppsledere og et felles grupperåd. Gjennom sommeren ble det holdt kurs for lederne, nye tropper ble organisert, og guttene strømmet til som aldri før. Et problem var imidlertid at 5 årskull manglet, og det ble noen vansker med å skaffe nye patruljeførere. Dette ble likevel løst etterhvert og i 1947 ble også Vålerengspeidernes Gamlekarklubb stiftet, for å kunne holde kontakten med hverandre etter at selve speidertiden var over, og for å hjelpe troppene med forskjellige praktiske gjøremål.

I 1948 begynte en av troppene med fellesaktiviteter med speiderjentene, og troppen fikk også en frendetropp i Bergen og en mødreforening.

Troppene deltok aktivt i lokalsamfunnet med bl a vedhogging og ryddeturer i Østmarka. I 1952 deltok en sammensatt patrulje av de eldste gutta på en 3 uker lang jamborette i Wales.

Båt og Hytte

I 1955 fikk roverlaget egen båt. Det var en seilbåt som fikk navnet Nautilus. Båten ble flittig brukt til mange turer, men den var i dårlig stand, og det endte med at den sank. En større aksjon måtte i gang for å få fraktet vraket til et sted der

det var så dypt at vraket ikke var til fare for annen skipsfart.

Troppen hadde lenge drømt om egen hytte, og i 1960 fant man en tomt til salg på Holterkollen i Nittedal. Den ble kjøpt mot slutten av året etter godkjenning av forbundet sentralt ved generalsekretær Odd Hopp og eiendomsansvarlig Per Aarsland. Så begynte et langvarig arbeid med å bygge hytta. Tomta lå kronglete til uten bilvei, og det ble mye strev og mange tunge løft for å få fram materialet som ble framskaffet på mange forskjellige måter, bl a ved at troppen påtok seg rivingsarbeid mot å få materialet. Det ble første bygd et uthus, og så, i 1963, gjennom flere års arbeid, selve hytta. Årene var også fylt med andre aktiviteter som møter, turer og leirliv, bl a landsleiren i Bodø i 1964.

I 1968 sto hytta ferdig og ble innviet 9. juni med stor festivitas. De 4 som hadde vært mest sentrale i arbeidet var Nils H Andersen, Sigmund Jørgensen, Gunnar Holmby og Kjell Sønstebj. I årene som har gått siden den gang, har hytta vært helt sentral i troppens aktiviteter.

Nytt møtelokale og nytt navn

Troppen har hatt mange tilholdssteder. Tidligere troppsleder Magnhild Elgethun forteller at møtene tidlig på 80-tallet var i det daværende menighetshuset

nedenfor kirkeparken. Så en stund i selve prestegården.

I 1979 brant Vålerenga kirke. Da den ble gjenåpnet i 1984, var det satt av rom til mange typer aktiviteter. Blant annet var det bygget et lokale i kjelleren, der speidertroppen etterhvert fikk sitt tilholdssted som den har brukt siden da.

Samtidig ønsket troppen, som da var i vekst etter en vanskelig periode, å få et navn med mer lokal tilknytning enn 25. Oslo. De valgte da å kalle seg i. Vålerenga, og meddelte dette til forbundet sentralt som godkjente navnet.

Karl Andreas Kjelstrup har vært med i troppen siden 1990-tallet og vært med i ledelsen de siste 20 årene. Medlemstallet har svingt, men troppen har hatt kontinuerlig virksomhet og er i dag under reetablering med en ulvungeflokk med 12 medlemmer fordelt på 3 kull.

Kjelstrup forteller at hytteanlegget på Holterkollen nå er under oppussing. Særlig uthuset og toalettforholdene har vært i svært dårlig stand. Inne i selve hytta foretas det en del oppgraderinger på kjøkkenet og sovehemsen samt maling av vegger. I dette arbeidet er det en foreldregruppe som står sentralt.

Bygging av nytt uthus starter i høstferien og ventes å være ferdig til våren.

KYTER'N PÅ CENTRALTEATRET

Gikk du glipp av forestillingen på pubteateret "Byens krone" på Vålerenga Vertshus i september? Fortvil ikke, for nå blir dette stykket satt opp i Oslo Nye Teaters Teaterkjeller på Centralteateret.

Datoene er 26. – 30. oktober. Stykket er tuftet på Kyter'ns liv i Islandsgata på Vålerenga. Alkoholproblemene hans gjorde at han ble et offer for Løsgjengerloven og tilbragte mange år med soning og straffearbeid i fengselet på "Jedder'n". Oppi all denne elendigheta var han like glad i gata si og bydelen som han vokste opp i og bodde i. I fengselet skrev han ikke bare dikt om problemene sine, men også hyldningsdikt til bydelen som han elsket over alt på jord. Diktet "Byens krone" er et av disse. Problemet med rusavhengighet er like aktuelt i dag. I stykket møter vi Jon Vidar Tidemand, Østkantspellet primus motor, som Kyter'n. Han har med seg vårt lokale band Islandsgate som har satt musikk til flere av diktene. Sammen gir de sin tolkning av historien om Vålerengpatrioten Vilhelm Holteberg Hansen. Billetter til kr 250,- kan bestilles på ticketmaster.no. God fornøyelse!

CENTRALTEATRET
TEATERKJELLER'N
BYENS KRONE
AKERSGT. 38

Krums kart

av Ole Peter Nordby

Vålerengas kjerne er den karakteristiske trebebyggelsen. Den ble i hovedsak til på 1870-tallet. I randsonen av murbyen Kristiania, men utenfor dens grenser, dannet det seg da et særpreget trehusmiljø. Denne artikkelen er andre del, skrevet med utgangspunkt i Krums kart fra 1881. Samlet til et bilde viser disse bitene noen trekk av hvordan trebyen på Vålerenga ble til.

Den usynlige hånd

Reguleringen av Vålerengaområdet lå i lokale hender. Men i hvilke hender? Hvem stod for reguleringen? Hvem bestemte at Etterstadbekken skulle legges i rør? Hvem stod for opparbeidelsen av Langgata som senere fikk navnet Vålerenggata?

Før utvidelsen av Kristiania i 1859, vokste det frem flere forsteder rett utenfor den gamle bygrensen. Forstaden "Ny York" på Grünerløkka er det best kjente eksempelet blant disse. Lars Roede skriver at denne forstaden ikke var "selvgrodd", slik som andre fattigforsteder, men "ordentlig regulert med profesjonell hjelp, antagelig for grunneieren." Noe tilsvarende kan ha skjedd på Vålerenga i forkant av den neste byutvidelsen, den som kom i 1878.

Grunneieren på den tiden var Carl Christian Salomonsen. Han overtok med sitt kjøp av Vålerenga gård også grunnrettighetene i 1863, og trolig er det den driftige Salomonsen som så behovet for en forsiktig, men tydelig regulering av området når det skulle bygges ut. Under hans forgjenger Carl Steensgaard ser det ut til at det bare er enkelte tomter langs de eksisterende veifarene som er blitt bebygget. Roede henviser her til Wilhelm Georg Næsers kart fra 1857 som tydelig viser at sørsiden av Strømsveien ble bygd ut før dette ble laget. En rekke hus fra Galgeberg og oppover langs øvre del av St. Hallvards gate og nedre del av Strømsveien er altså på plass allerede på dette kartet. Noen av disse havnet innenfor bygrensen av 1859, noen utenfor. Det er blant annet hus på plass der hvor adressene senere ble Strømsveien 9 og 11 allerede da. Men det ble også bygget i Enebakkveien. Innenfor bygrensen fra 1859 kom Enebakkveien 16 i 1855, mens husene på utsiden, i Enebakkveien 33 og

35, kom i 1862. Odalsgata ble også bygget på samme tid, men ble skilt ut fra løkken Rosendal, også den lå fortsatt i Aker, bare på den andre siden av Strømsveien, over mot Jordal.

Det er vanskelig å komme utenom overrettssakfører Salomonsen, når historien om all byggeaktiviteten og Vålerengas utforming skal skrives. Han var fra 1863 grunneieren og den sentrale skikkelsen i historien om Vålerenga slik den avtegnes i kartene fra denne tiden. For Salomonsen på Vålerenga Hovedgård hadde sitt eget kart og sin egen plan. Den ser ut til å ha fått fullt gjennomslag. Kartet hadde han arvet fra den forrige eieren av Vålerenga gård, Carl Steensgaard. Det viser inndelingen av de opprinnelige jordene på Vålerenga i nummererte tomter, etter all sannsynlighet i stigende rekkefølge etter når de ble utskilt. Steensgaard hadde allerede satt de første deler av planen ut i livet innen Salomonsen overtok i 1863. De første 5 tomtenumrene ligger innenfor bygrensen fra 1859, og de neste 14 følger sørsiden av Strømsveien oppover, helt til Ingeborgs gate. Hvor langt Steensgaard rakk innen Salomonsen overtok er noe usikkert.

Det er ikke utenkelig at Salomonsen var inspirert av sin kollega overrettssakfører Henrik Homan da han kjøpte Vålerenga gård. Homan er kjent som en av brødrene som stod bak utbyggingen av Homansbyen i Kristiania. I 1858 hadde Homan sammen med to andre kjøpt en del av et nabo område til Homansbyen som lå innenfor Bolteløkkens grenser. Der hadde de umiddelbart gått i gang med utstyking til nye tomter. Utparselleringen av resten av Bolteløkken pågikk deretter sammenhengende under flere eiere frem mot slutten av århundret. Kommunen overtok selve hovedbygningen på Bolteløkka med sin romslige tomtegrunn i 1898 – året etter at Salomonsen også solgte det gjenværende av Vålerengas grunn og gård til kommunen. Salomonsen gikk frem på tilsvarende måte som Homan på Vålerenga og kjøpte gården sammen med en partner før han senere kjøpte denne ut i 1863 – etter at partneren døde. Utparsellering av tomter har også her pågått kontinuerlig fra Salomonsen kom i eierposisjon.

Det er påfallende at det også på Bolteløkkens grunn noe senere er oppført en rekke trebygninger i nærheten av hovedgården. Bolteløkken lå innenfor bygrensen også før 1859 – som i denne delen av byen er identisk med grensene

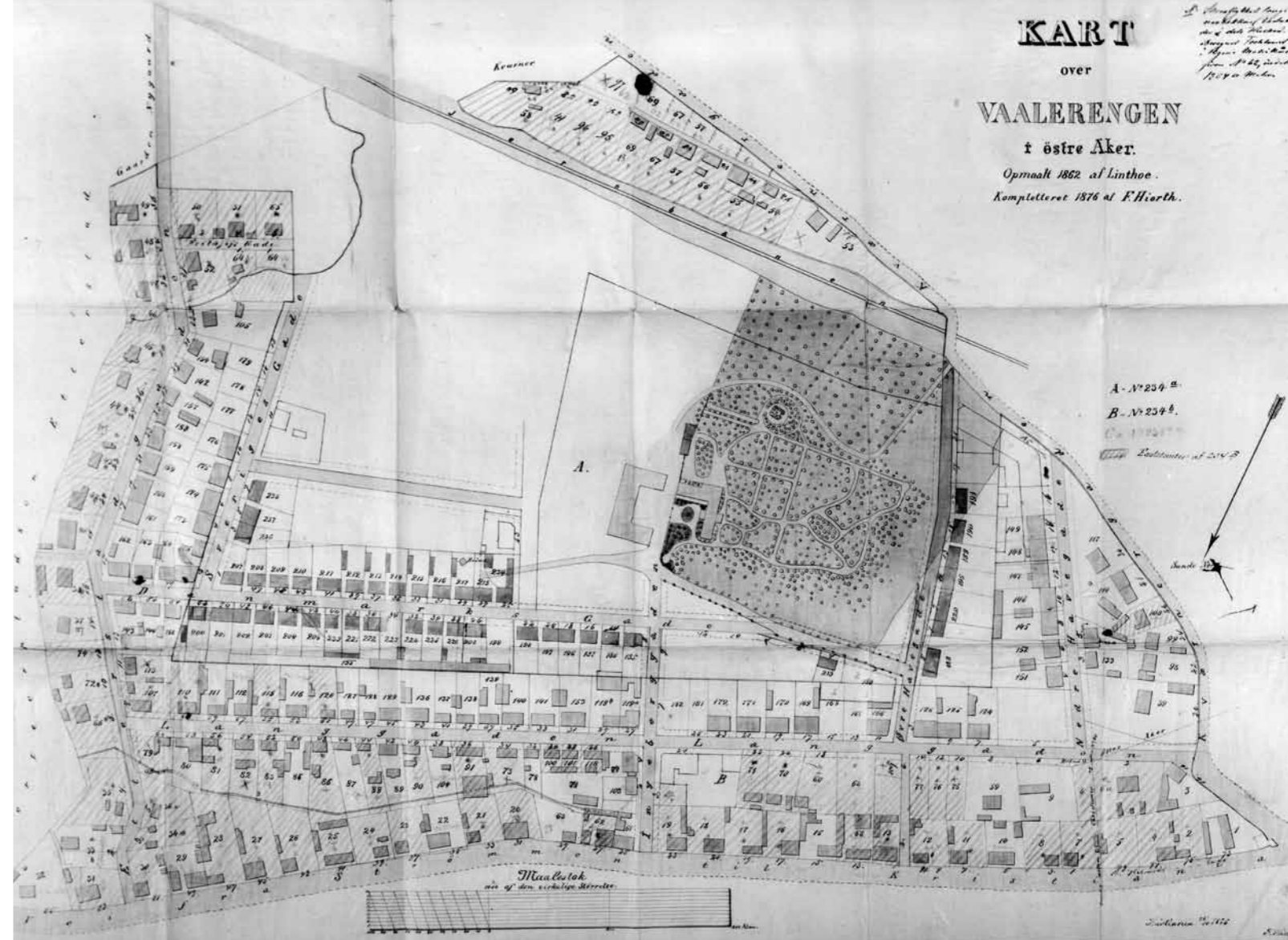
i 1878 – ettersom det ikke fant sted noen utvidelse på denne kant. Her finner vi tegn som tyder på at murtvengen ikke gjaldt uinnskrenket i Kristiania, for en rekke hus i dette området er oppført i tre. Det dreier seg om større frittliggende hus med stor avstand til tomtegrensene og omkringliggende trebygninger. Noen av disse – som lå i øvre del av Eugeniens gate – er revet, men fortsatt finnes det klassiske trebygninger i god behold både der og i Johannes Bruns gate og Bolteløkka alle. Christensen leverer forklaringen på dette ved å henvise til at det i en endring i bygningsloven som kom i 1877, ble gitt rom for at 2-etasjes trehus kunne oppføres i et belte som lå ytterst mot bygrensen, dersom de lå minimum 7,5 meter fra andre trebygninger.

Med det rekrutteringsgrunnlaget Vålerenga kunne by på, var det imidlertid ikke på tale å parsellere ut tomter til velhavende med evne til å bygge stort og frittliggende etter 1877. Resultatet ble samholdet og den tette og intime karakteren som har kjennetegnet både strøket og kulturen i bydelen.

Om Salomonsen og hans levestet vet vi også en hel del. I et sterkt mansdominert samfunn var hans mer eller mindre sosialt likestilte å finne blant andre store grunneiere i området, som Karl Moldstad på Svendengen, Peter Wessel Wind Kildal på Høyenhall og Oluf Onsum på Lille Munkengen. En rekke øyenvitneskildringer gir et bilde av en levemåte og livsstil på Vaalerengens hovedgård som lå nær opp til den man fant i landets elite, med gjester som nøt godt av romslig selskapselighet. Riktignok var Salomonsen ikke helt på høyde med de aller fremste, men med et overbevisende preg av solid velstand og i grell kontrast til omgivelsene.

Salomonsen var en holden mann, og på Vaalerengens hovedgård hadde man tjenerskap. I 1865 både husjomfru, jomfru, pige og tjenestegutt. De stod til tjeneste for husfaderen overrettssakfører Salomonsen, hans kone Ingeborg og deres fire barn Olaf, Aagot, Inga og Ragna, født i perioden 1861 til 1865.

Det var nok gode tider for grunneieren og hans familie, for i 1875 forteller folketellingen at det er kommet ytterligere en tjenestepige, slik at det er både kokkepige, stuepige og barnepige i huset. Familien har også økt med barna Dagfin i 1871 og Thora i 1873. I tillegg huser gården to logerende, hvorav den ene er

Dette kartet er ifølge Christensen Salomonsens eget reguleringskart. Kartet er i privat eie, men er av fotografert av Oslo Bymuseum. Det er tegnet opp i to omganger, først i 1862 av Otto Linthoe og så senere, i 1876 oppdatert av F. Hiorth. Nettopp dette kartet viser at Salomonsen var en aktiv deltaker i utformingen av bebyggelsen på Vålerenga.

Salomonsens nevø. De var alle ugifte, både logerende og tjenere.

Ved den voldsomme brannen i Opplandsgata 1881 ble hovedgården ikke rammet, isolert og skjermet som den lå i den store hagen som omga hovedhuset. Når det så nok en gang brøt ut brann – denne gang i trebebyggelsen i Danmarks gate 2 – i 1887, ble Salomonsen heller ikke rammet, annet enn ved at gjerdet brant ned og noen av frukttrærne ble skadet. Hagen var stor og våningshuset lå i trygg avstand fra brannen, og det var i Salomonsens hage både de som ble rammet av brannen og de som kom for å bivåne den søkte tilflukt. Her stod de og bevitnet at på den andre siden av gaten brant hele kvartalet – med unntak av tre hus mot Ingeborgs gate – ned, slik tradisjonen var ved bybranner. Selv om ikke liv gikk tap, var dette en forferdelig tragedie som rammet mange uskyldige og ga støtet til en innsamlingsaksjon i regi av "Bestyrelsen på Bedehuset paa Vaalerengen".

Brannen i 1881 har ikke satt noe spor i Krums kart, alle de nedbrente bygnin-

gene er tegnet opp. Men i den første versjonen av Krums kart er bare den delen av den trebebyggelsen som lå i Smålensgata i 1881 vist. Det er først når den andre versjonen «med Rettelser til 1ste Januar 1881» utarbeides at også hele husrekken i Opplandsgata er tatt med. Bare nummer 5 og 13 er også med i den første versjonen, og de øvrige må derfor ha vært bygget bare noen helt få år før de brant ned. Det samme gjelder for rekken av trebygninger i Danmarks gate 2-12 som ble flammens rov i 1887. Først i den rettede versjonen er de også med. Dette indikerer at det er disse delene av trebebyggelsen rundt Salomonsens hage som kom på plass til slutt. Salomonsens reguleringskart bekrefter også dette, idet en rekke tomter i begge disse kvartalene overhodet ikke er opptegnet og nummerert i dette kartet.

Industrivekst og sosiale motsetninger

Overrettssakfører Salomonsen på Vålerenga Hovedgård var også engasjert i industriutvikling, blant annet i Kristiania Bryggeri. Industrien var også et av hans

domener. Men han var ikke involvert i den lokale industrien som ledet til utbyggingen av hans eiendom på Vålerenga og den velstand vi må anta fulgte med dette.

Byens vekst kom som et resultat av den kraftige industriveksten og innvandringen, i stor grad drevet frem av mangelen på livsgrunnlag i landdistriktene og tilbudet om arbeidsplasser ved byens nye industrielle anlegg. Gode eksempler på slik industri på østkanten i Oslo er Kværner Brug, Nitedals Tændstikfabrik og teglverkene. Men også mindre industribedrifter ble etablert, som en reperbane, en ostefabrikk og et jernstøperi, alle disse i hjertet av Vålerenga. Som ringvirkninger kom det også en kraftig økning i etterspørselen etter mye annet, som transport, håndverkstjenester og produkter og varehandel med et vell av virksomheter. Alt dette ga grunnlaget for Vålerengas fremvekst som forstad og bydel.

Hvor stor betydning teglverkene har hatt for sysselsettingen på Vålerenga i 1870- og 1880-årene er noe uvisst. Riktignok

lå Vålerenga nær noen av landets største teglverk, og de hadde behov for arbeidskraft. Dette gjaldt særlig i tider sterkt preget av den kraftige veksten i byen, for tegl var tidens byggemateriale i hele siste halvdel av 1800-tallet. Nær sagt alt som skulle opp i mur skulle opp i teglstein. Det gjaldt alt som ble bygd innenfor Kristianias grenser - og også i byggebeltet utenfor etter byutvidelsen i 1878. Både Jordals teglværk og Svendengens teglværk lå i umiddelbar nærhet av Vålerenga, og er begge tegnet inn på Krums kart. Av disse er Svendengen det eldste, ettersom bare det er med på Vibe og Irgens kart fra 1844. Munkehagen teglværk ved Kværner - som ble etablert i 1878 - er derimot ikke kommet med på Krums kart, og heller ikke teglverket på Nygård som ble etablert i hjørnet av Etterstadområdet først i 1897.

Arbeidet på teglverkene var arbeidsintensivt og krevde mange ansatte. Det var tungt og manuelt, og både barn og voksne bosatt i naboområdene tok her sine tak i trillebærer med leire og stein. Barnearbeid var vanlig, i 1875 arbeidet det tusenvis av barn under 15 år i norske fabrikker. Barn ble blant annet brukt ved fyrstikkfabrikkene, ved teglverk, reperbaner, i jern- og metallindustrien og tekstilindustrien. Svært mange var mellom 10 og 12 år, og selv om arbeidet var lett, kunne det være farlig, og barna jobbet urimelig lange dager. Til tross for at teglverkene i stor utstrekning også benyttet seg av sesongarbeidere fra landbruksdistriktene rundt byen, fulgte det mange lokale arbeidsplasser med dem.

Kværner Brug ble etablert i 1853 og hadde da 39 arbeidere. Bedriftens rivende utvikling er et godt eksempel på den eksplosive vekst som fant sted i Kristiania med omegn i denne perioden. Bare et par tiår senere, i 1875, var antallet økt til 200 fast ansatte og 40 løsarbeidere. Christensen angir at arbeidsstokken i slutten av 1870-årene var kommet opp i 300 mann og at den i 1890-årene var omtrent 400. Kværner ansatte i stor utstrekning fagarbeidere, også de for en stor del bosatt i nabostrokene på begge sider av Kværnerdalen. Noen av arbeiderne på fyrstikkfabrikken på Grønsvold var også bosatt på Vålerenga. Det gjaldt blant annet Karoline Kristiansen som stod i spissen for den første organiserte streiken i Norge i 1889.

De sosiale forskjellene og motsetningene ga seg direkte utslag i tomtestørrelsene og standarden på boligene som ble oppført. For noen av nybyggerne var det viktig å ha stor nok tomt til både bolig og næring, hva enten dette var et håndverk, transporttjenester eller handel. Vålerenga ble de mange bakgårdsbygningenes bydel med relativt romslige tomter, målt i forhold til både Kampen og Rodeløkka.

Men kontrasten til den dominerende proprietæren på Vålerenga var skrikende og bar tydelig bud om en klar sosial og økonomisk rangorden.

Folk flest bodde tett, helt utrolig tett, også dette i motsetning til hva som var tilfelle på Hovedgården. Som eksempel kan nevnes at Østre Gade no 6 på Vaalengen, ifølge folketellingen i 1875, rommet til sammen 20 personer. Gaten bærer i dag navnet Fridtjovs gate, og om ikke nummereringen er endret, står huset der fortsatt. De 20 ser ut til å være fordelt på 3 familier, alle med 3 barn eller flere og en eller to leieboere. Vi finner en Pudser ved Qværner, en Skomager og en Fabrikarb. hos Kildal i huset. De Logerende er en Sypige, en Fast Arb. Hos Apotheker Ditten, en Smedarb. Ved Qværner Brug og en Mek. Arb. ved Vulkan.

Kontrastene kunne også lede til direkte motsetninger og konflikter, men i dette strøk av byen ikke i form av arbeidsnedleggelse før 1889. Industriherrenes makt var stor, noe utfallet av arbeidskonflikten ved Kværner i 1885 vitner klart om. Her ble 142 arbeider oppsagt kollektivt fordi de ville gå til retts sak mot Oluf Onsum i konflikten om bedriftens sykekasse. Tidlige protester mot sosial nød og urett kunne derfor bare ta form av opprør i gatene. Det berømte Onsumslaget i april 1878 viser hva som ulmet av uro og fortvilelse i den fattigdom som preget livet til deler av arbeiderbefolkningen.

Lille Munkengen - på folkemunne kalt Onsumslottet - stod ferdig til innflytting i 1876. Den store toetasjes murvillaen ble ført opp som bolig for grunnleggeren og eieren av Kværner Brug, stadshauptmann Oluf Onsum. Den herskapelige boligen med et tårn med spir lå i St. Halvards gate 33 helt frem til den ble revet i 1905. 13. - 15. april 1878 var det voldsomme demonstrasjoner som hadde sitt arnested her, der fattige arbeidere og arbeidsløse protesterte mot sine elendige levekår og lønnsreduksjoner. Urolighetene fortsatte senere på Galleberg og Kampen hvor mengden, som til slutt var anslått til å være på mer enn 5000 mennesker, begynte å kaste stein mot politiet. Det endte med at militære mannskaper ble innkalt for å unnsatte politifolkene og Onsum. Ordensmakten fikk rustet seg med skarpe skudd og blinkende bajonetter, noe som ledet til at folkemengden trakk seg vekk.

Tilsvarende åpne konflikter mellom Salomonsen og lokalbefolkningen på Vålerenga var det neppe grunnlag for.

Husene på Vålerenga

Om vi så studerer Krums kart fra 1881 og teller antall bebodde hus i området, kommer vi til et tall som ligger et godt stykke

over de 142 som er angitt i folketellingen fra 1875. Den ble gjennomført midt i den mest hektiske byggeperioden på Vålerenga, der det ble bygget i usedvanlig høyt tempo fra 1875-1877. Antallet hus økte raskt.

Om selve bygningene som ble satt opp forteller ikke kartet mye. Her må andre kilder brukes. Vi vet at befolkningen på Vålerenga i all hovedsak var innflyttere. Ikke bare det, mange av dem kom fra områder som brukte nettopp de veiene som skar gjennom området når de ankom byen. Mange var selvbyggere og brakte med seg sin lokale byggeskikk. Onsumslottet - boligen til grunnleggeren av Kværner Brug og industriherren Oluf Onsum var en ruvende murbygning som også ble satt opp i 1875-76. I motsetning til denne eiendommen, - som egentlig het Lille Munkengen - ble Vålerenga bygget som en treby. Krums kart viser oss at det nesten ikke fantes noen unntak fra denne regelen innenfor det området som ble innlemmet. Det var nærmest ingen murhus på plass før byutvidelsen i 1878. Det var ingen interesse eller økonomiske motiver for å bygge i mur før tvangen meldte seg. For å bygge i mur var ikke bare dyrt, det var også en ukjent form for byggeteknikk for selvbyggerne og entreprenørene som bygget Vålerenga.

Trebebyggelsen på Vålerenga ble satt opp både i 1 og 2 etasjer, og i enkelte tilfeller også med boliger med en loftsetasje på toppen. Bebyggelsens størrelse er beskjeden. Christensen har redegjort for bygningsmassen i øvre del av trebyen. Husene er i menneskelig målestokk, så det er lett å få overblikk over dem og innholdet. Det var dermed overkommelige å reparere og vedlikeholde dem. I utformingen og byggemetode viser de mange likhetstrekk, og det er få bygningstyper som er brukt.

Jordveien ble gradvis utnyttet til boligtomter fra ytterkanten av gårdens grunn. Dette er også grunnen til at bebyggelsen som i Krums kart har adresse Enebakkveien 38-60 - og i dag går under betegnelsen Hylla - er blant den eldste i bydelen. På Salomonsens reguleringskart fra 1876 fremgår det tydelig at dette også var den sørligste del av gårdens grunn, bare adskilt fra resten av Hovedbanens trase fra tidlig på 1850-tallet. Den eldste del av bebyggelsen ble ellers satt opp i Etterstadgata og langs Strømsveien. Variasjonen i størrelse på tomter og hus er størst her og i dette området var det heller ikke noen som satte opp mer enn ett hus. Både Enebakkveien, Strømsveien, øverste del av Vålerenggata og det som står igjen av Etterstadgata kan derfor kalles selvbyggernes gater.

Men utbyggingen av Danmarks gate fulgte et litt annet mønster. Den fant

sted i den siste tidsperioden før 1878. Der kom det opp en husrekke med en lang rekke like hus med fire leiligheter i hvert hus, alle på 1 rom og kjøkken. Her ble det også bygd tettere enn langs Strømsveien og i Etterstadgata.

Det var her, i regelmessige, rette Danmarks gate at entreprenørene kom på banen. De bygget med tanke på salg eller utleie. I Danmarks gate er nesten alle husene i to etasjer, og de er svært like. Her satte snekker Andreas Olsen opp tolv hus og Edvard Nilsen seks. I utforming skiller husene i Danmarks gate seg ikke fra de største selvbyggerhusene, og noen ble også satt opp av selvbyggere.

Overrettssakfører Salomonsen fikk også bygget noen hus i Danmarks gate, og i Sveriges gate fikk han satt opp de fleste husene. Likeledes stod han for det som ble bygget i Etterstadgata 17 og 19. Han stod i tillegg bak oppføringen av nr. 26, 28 og 30 i Vålerenggata. Akkurat disse husene var små, og de skilte seg ikke nevneverdig ut fra naboene. De ble

solgt straks de var ferdige. Men den store bygningen lenger opp i gaten, nr. 58, som hadde 10 leiligheter og til sammen 24 rom, er tydeligvis bygget med tanke på utleie.

Lenger sørvest i trebyen opererte brødrene Weng, først i tre, og etter byutvidelsen og brannene, i mur i Smålensgata og i kvartalet Danmarks gate/Oplands gate/Smålensgata. Brødrene Weng bygget gjennomgående større hus for utleie enn det Olsen og Nilsen gjorde. Det er felles for disse byggherrene at de var særlig aktive i perioden før byutvidelsen.

Det som imidlertid gjorde Vålerenga til mye mer enn et boligområde, er all nærings- og småhandelsvirksomheten som har funnet sted. De første husene var håndverkere, og fram til 1930 utgjorde de også den største yrkesgruppen. Den svært omfattende og varierte aktiviteten fant delvis sted i bakgårdsbygningene, men også i lokaler vendt mot gaten bygget for dette formålet.

På Krums kart er alle bakgårdsbygningene med, men det er særlig den lange smale bygningen bygget som reperbane mellom bakgårdene i Danmarks gate 24-48 som stikker seg ut. Kartet indikerer at denne har hatt adresse med adkomst i Danmarks gate 24. Den avlange og smale bakgårdsbygningen i mur som er tegnet inn i Danmarks gate 52, må også ha vært tiltenkt en helt spesiell virksomhet

Den første murgården som kom opp i den delen av bydelen som lå utenfor grensene fra 1859, var Strømsveien 46. Bildene av den viser en helt enkel og renskåret to etasjers murbygning i høyde med de omkringliggende trehusene og brannavl ut mot bensinstasjonen på hjørnet i Strømsveien 48. Den er markert som murbygning på Krums kart, og ble følgelig bygget før 1881. Bygningen representerte med sitt materialvalg og sin størrelse overgangen fra treby til murby. Senere fulgte en rekke større murgårder som hadde en utforming mer i tråd med den som finnes i andre murbydel.

KALENDER 2022

Gunnar Aunes glassmalerier i Vålerenga kirke

Oktober 2022

Dag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	22	12	18	14	15	16	17	18	19	20
2	19	19	20	21	22	23	24	25	26	27
3	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6

Kalenderen 2022 er klar!

Vi kan med glede presentere neste års kalender. Vi har funnet nye gamle bilder fra Hylla, fra frigjøringsdagen, fra Tippen Johansen og Totengata, fra Gunnar Aunes glassmalerier i Vålerenga kirke før brannen - og mye mer å glede seg til. Historielagets medlemmer får kalenderen gratis. Flere eksemplarer kan kjøpes for kr. 100.- på historielagets høstutstilling eller bestilles hos styret.

Einar Bruno Larsen døde 27. juli, 81 år gammel. En ekte Vålerengalegende har tatt farvel. Han var en del av det sagnomsuste bohemplaget på 1950- og 1960-tallet som herjet på Bislett.

I Vålerengens IF har det gjennom tidene vært mange store idrettsnavn, men det unike balltalentet Bruno står i en særstilling i norsk idrettshistorie. Han har spilt landskamper i fotball, ishockey og håndball samme år. Det er helt uforståelig at hans allsidighet på høyt nivå ikke er blitt belønnet med Egebergs ærespris. Han topper også lista over flest scoringer i obligatoriske kamper for Enga med sine 99 fulltreffere.

På 1960-tallet var det å være munnrapport minst like høyt verdsett som ferdigheter på banen. Bruno var en av dem som var like god med beina som med kjeften. Han kan med rette kalles en underholder i særklasse, bohemplaget som spilte på laget som fikk tusenvis av fotballtilhengere til å storme til Bislett hver gang gutta fra Sotahjørnet spilte hjemmekamp. Da var han en av de store heltene. Elegant og teknisk fullkommen var ballkunstneren Bruno, og sammen med Terje Hellerud, var han eksponent for noe av det mest underholdende i norsk fotball. Noen kalte det publikumsfrieri. Det er imidlertid et faktum at Bruno og resten av den showpregede gjengen hadde det minst like moro sjøl som publikum på tribunen.

Bruno har alltid vært VIF-gutt, med unntak av en sesong som junior da han ikke kom med på laget og meldte overgang til Star. Den sesongen var det bare så vidt Star ikke slo Vålerenga ut av cupen.

Året etter var han tilbake som fotball- og ishockeyspiller for VIF, og håndballspil-

ler for Grønland. Selv beskrev han tiden med følgende ord:

”Idrett var moro. All slags idrett. Men jeg satset vel trolig på for mye. Kanskje var jeg et større håndballtalent enn hockey og fotballtalent.

Vi var en vennegjeng som hang sammen i tykt og tynt. Trente mye for oss sjøl. Også på søndager. Fikk med oss matpakke hjemmefra og dro på Jordal.

Husk at vi hadde jobb. Var hjemme klokka 16. Dro først på fotballtrening, deretter på hockeytrening for så å avslutte med håndball seint på kvelden. Kall det gjerne rovdriфт på en unggutt. Uten vederlag – nesten. 50 kroner poenget de siste åra. Da vi dro til England i 1964 for å spille e-cup mot Everton, fikk alle gutta dress av Frank Varner.

Ellers skjønner jeg ikke hvor det ble av alle penga vi spilte inn. Husk at det var stappfullt hver eneste gang vi spilte hjemmekamp(!) Det måtte da bli penger av det?

Bohemlagets særpreg var at vi var veldig opp og ned. Vi var et humørlag, og når vi først var i slag, var det umulig å stoppe oss.”

Historiene om bohemen Bruno er både mange og legendariske.

Den mest kjente historien er fra midten på sekstitallet da laget møtte Steinkjer på Bislett. Bruno spilte ving foran et fullsatt Store Stå. På samme side hos motstanderne sto landslagsbacken Edgar

Stakseth, en knallhard forsvarer, som var kjent for sine harde taklinger. Bruno fikk en pasning, så motspilleren i øyekroken, lot som han skulle spille ballen tilbake til medspilleren, men gikk i stedet inn på banen. Edgar falt ut i grusen som omkransa banen på den tida. Der sto det en gutt med pølsebeholderen foran magen. Han ble revet ned av Stakseth, Bruno stoppa opp, så ned på de to som lå der og kom med sin legendariske replikk: ”Jeg har sagt det før (!) Edgar, jeg skal ikke ha sennep på mine pølser!”

Etter to mål og 4-0-seier til VIF ble Bruno belønnet med karakteren ni på VG-børsen.

Einar Bruno Larsen var medlem at VIF Aldermannsliga og var stadig å se på Brakka hvor han likte å fortelle om sin tid blant bohemen.

Takk for alle gode minner.

- Einar Bruno Larsen. Født: 17. november 1939. Død: 27. juli 2021.
- **Sesonger i Vålerenga Fotball:** 12 (1957-58, 1973)
- 155 toppseriekamper. 56 toppseriemål.
- 99 mål i obligatoriske kamper som er VIF-rekord.
- Toppscorer for Vålerenga Fotball 4 ganger (1957/58, 1959/60, 1960/61 og 1965) Flest for VIF.
- Seriemester i fotball 1965 for VIF.
- Antall A-landskamper i fotball: 3 og 1 mål. (Debut: 1959)
- Juniorlandslaget (1 kamp), U-landslaget (3 kamper), B-landslaget, Bylagskamper for Oslo (10). Assistenttrener i VIF.
- **Sesonger i Vålerenga Ishockey:** 13 (1956/57-1966/67 og 1972/73-1973/74)
- Ca 170 kamper. 129 mål.
- Toppscorer for Vålerenga Ishockey 5 ganger (1956/57, 1959/60, 1960/61, 1962/63, 1964/65).
- Norgesmester i ishockey for VIF 6 ganger (1960, 62, 63, 65, 67, 73).
- Seriemester i ishockey for VIF 6 ganger (1961/62, 62/63, 63/64, 64/65, 66/67, 72/73)
- Vinner av gullpucken (årets spiller) i 1963.
- Norgesmester for junior.
- 40 VM og OL kamper.
- Grønland Håndball. 3 NM-finaler.
- 3 A-landskamper.
- **Bandy i VIF:**
- Østlandsmester (Norgesmester) for junior 1957-1.

Endelig var det mulig å avholde årsmøtet, som pga. koronarestriksjoner var blitt ca. et halvt år forsinka.

Fra styret møtte Leder Even Haugseth, nestleder Jarle Teigøy, styremedlem Bjørn Granlund, sekretær Håkon Engh og varamedlemmene Gro Shakesby og Petter Opperud. I tillegg til styret møtte 27 medlemmer, som var en gledelig økning fra det vanlige ved årsmøter.

Styreleder Even Haugseth ønsket velkommen og foreslo seg selv som møteleder og sekretær Håkon Engh som referent. Begge forslag ble godtatt ved akklamasjon. Innkallinga til møtet ble også godtatt.

Til behandling forelå følgende saker:

- Årsberetning for 2020
- Regnskap for 2020
- Budsjett for 2021
- Kontingent for 2022
- Innkomne forslag
- Valg av styre: leder, nestleder, kasserer, sekretær, 1 styremedlem og tre vararepresentanter
- Valg av revisor

Alle valg er gyldige for 1 år.

Styrets årsberetning

- I årsmeldinga for 2020, som var sendt ut med innkallinga til møtet, var det dessverre falt ut et par avsnitt. Den fulle og riktige versjonen ble lest av Aslak Malmåsen og godkjent ved akklamasjon. For ordens skyld vil denne bli gjengitt i medlemsbladet.
- Regnskapet ble gjennomgått av Aslak Malmåsen som deretter også leste revisjonsrapporten.
- Regnskapet ble fastsatt uten innsigelser.
- Styrets budsjett for 2021 ble godtatt ved akklamasjon.
- Kontingenten ble foreslått uendret med bakgrunn i historielagets sunne og gode økonomi.
- Innkomne forslag: Det forelå ingen forslag.

Valg av styre:

Styret for 2020 har vært sammensatt som følger:

- Leder: Even Haugseth
- Nestleder: Jarle Teigøy
- Kasserer: Som følge av at det ved tidligere årsmøte ikke var mulig å finne en kasserer, har denne funksjonen vært ivarettatt ved samarbeid mellom Bjørn Granlund og Gro Shakesby.
- Sekretær: Håkon Engh
- Styremedlem: Bjørn Granlund
- Varamedlemmer: Gro Shakesby, Reiner Schaufler, Petter Opperud
- Revisor: Jo Ryste
- Valgkomite: Thordis Kjærstad, Jorunn Hæreid, Aslak Malmåsen
- Nestleder Jarle Teigøy ønsket å fratse sitt styreverv. Det øvrige styret ønsket å fortsette.
- Reiner Schaufler stilte som kandidat til å overta vervet som nestleder.
- Bjørn Granlund, som tidligere var kasserer i en årrekke, var villig til å gjeninntre i vervet.
- Gro Shakesby stilte seg til rådighet som styremedlem.
- Som varamedlemmer ble foreslått Petter Opperud, Marius Brevik og Ole Peter Nordby.
- Jo Ryste var villig til å fortsette som revisor, og alle i valgkomiteen sa seg også villige til å fortsette.
- Forslagene ble vedtatt ved akklamasjon og det nye styret blir da som følger:
- Leder Even Haugseth
- Nestleder Reiner Schaufler
- Kasserer Bjørn Granlund

- Sekretær Håkon Engh
- Styremedlem Gro Shakesby
- Varamedlemmer: Petter Opperud, Marius Brevik, Ole Peter Nordby
- Revisor Jo Ryste
- Valgkomite: Thordis Kjærstad, Jorunn Hæreid, Aslak Malmåsen

14. september 2021

For styret i Vålerenga Historielag
Håkon O. H. Engh (sekretær)

Fordi noen linjer i årsberetningen for 2020 hadde falt ut i folderen som var trykt opp til årsmøtet, bringer vi årsberetningen i sin helhet her:

ÅRSBERETNING 2020

- Vi har lagt bak oss et vanskelig år med unntakstilstander og tilhørende problemer. Usikkerheten omkring Corona-pandemien har forstyrra alle planer. Vi rakk imidlertid med hårfin margin å avholde årsmøtet den 10. mars 2020, to dager før Norge og store deler av verden stengte ned.

- Valgkomiteen hadde ikke klart å finne noen til å ta over kassererjobben. Gro Shakesby har utført denne på en utmerket måte i mange år og ønsket en godt fortjent avløsning. Da det heller ikke kom noe benkeforslag under årsmøtet, fikk styret fullmakt til å finne en ny kasserer. I løpet av det vanskelige og ekstraordinære året har dette dessverre ikke lyktes. Arbeidet har derfor blitt ivarettatt ved samarbeid mellom Gro Shakesby og Bjørn Granlund.

- Styret i kalenderåret 2020 har bestått av leder Even Haugseth, nestleder Jarle Teigøy. Kasserer: Oppgavene har vært delt mellom Gro Shakesby og Bjørn Granlund. Sekretær Håkon Engh, styremedlem Bjørn Granlund, varamedlemmer Gro Shakesby, Reiner Schaufler og Petter Opperud. Revisor: Jo Ryste. Valgkomiteen bestod av Thordis Kjærstad, Jorunn Hæreid og Aslak Malmåsen.

- Styrets arbeid i 2020 var selvfølgelig preget og begrenset av de eksepsjonelle omstendighetene som holdt og fremdeles holder sitt grep om landet vårt og verden for øvrig.

- De eneste aktivitetene som ikke har vært berørt av Corona-pandemien er utgivelse av de tradisjonelle trykksakene. Det meste av arbeidet med disse gjøres digitalt. Medlemsbladet «Mer gammelt enn nytt» ble som vanlig produsert og distribuert med fire nummer. Kalenderen for 2021 ble også produsert og distribuert..

- Historielagets leder, Even Haugseth, overleverte 2. mai 2020 VIF-relaterte gjenstander til idrettsforeningen ved VIF HISTORIE. Vålerenga Historielag har i ca. 20 år samlet og tatt vare på materiale om idrettsforeningen, bl.a. stiftelsesprotokollen. Det blir nå sikret og tatt vare på av nyoppnevnte VIF HISTORIE, som har lokale på Intility Arena.

- Even har også representert historielaget i flere av de store utbyggingsprosessene Vålerenga står overfor, og vi har hatt et nært samarbeide med Vålerenga Vel i sakene rundt Etterstadgata 2, 4 og 6, hylla i Enebakkeveien, Sætre i Østerdalsgata 1 og Opplandsgata 2.

- Engasjementet rundt Sotakiosken og Etterstadgata 4 og den påvirkninga som Vålerenga sammen har gjort, har gitt resultater. Plan- og Bygningssetaten snudde i saken og går nå inn for bevaring av bebyggelsen der. Byantikvaren la fram et forslag om full bevaring, og bydelsutvalget i Gamle Oslo vedtok enstemmig også full bevaring. Det ventes politisk behandling av flere av utbyggings-sakene i 2021.

- I forbindelse med Etterstadgata 4 har vi også fått et nært samarbeid med Skimuseet. Vi har fått tilgang til en privat samling i deres lokaler. Den inneholder arkivet til R. Amundsen & Co., som eide og drev skifabrikk og skismørbingsfabrikk i Etterstadgata 4 i mange år. Flere bilder og gjenstander samt en mengde interessante doku-

menter, som gir oss ny og tidligere ukjent informasjon om bedriften og deres aktivitet på Vålerenga, dukka opp. Reiner Schaufler og Bjørn Granlund har starta kopiering av en del av dokumentene til historielagets arkiv. Vi har også sammen med Vålerenga Vel fått et godt samarbeide med Fortidsminneforeningen, som kan bli en god støttespiller for Vålerenga i prosessen rundt utbyggingssakene.

- Hyggelig var det også å konstatere at historielagets innsats gjennom mange år stadig gir inspirasjon til Østkantspellets aktiviteter. De satte opp pubteater om Kyter'ns liv på Vålerenga vertshus, og det ble også laget en «coronaversjon» på film om Neste Kamp, hvor Vålerengas historie blir skildret på en humoristisk og god måte. Den ble vist for et begrensa publikum utenfor VIFs stadion på Valle Hovin og ligger tilgjengelig på nettet. I tillegg ble Tippen- prisen delt ut på det samme arrangementet.

- **Medlemsmøter:** I løpet av året 2020 ble det avholdt ett medlemsmøte, før coronaviruset ødela alle planer. Møtet fant sted 4. februar. Gledelige mange møtte opp og fikk høre vår gamle kjening Leif Gjerland kåsere med sin blanding av fakta og humor om jernbanens begynnelse og utvikling i Norge. Som vanlig fikk han stor applaus.

- Neste medlemsmøte skulle ha vært den tradisjonelle gatevandringa i juni. Av åpenbare grunner måtte den avlyses. Og høstsesongen måtte avlyses i sin helhet, inkludert den tradisjonelle og alltid populære utstillinga i midten av oktober. Etter lange diskusjoner og leiting etter mulige løsninger, måtte vi med ekstra stor beklagelse konstatere at vi ikke hadde noe valg.

- **Styremøter** ble det dessverre også sparsomt med. Før Corona slo til, rakk vi to samlinger i kontoret vårt i kjerketårnet, henholdsvis mandag 20. januar og mandag 24. februar.

- Vårseongens siste styremøte ble imidlertid avholdt som vanlig. Under åpen himmel i Bjørn Granlunds hage kunne alle coronakrav overholdes. Flere av de 14 sakene som ble behandlet berørte naturlig nok den pågående pandemien og følgevirkingene av den. Det var med tungt hjerte vi måtte fastslå at det ville være umulig å opprettholde de oppsatte planene for høstutstillinga og medlemsmøter.

- Ellers har styret hatt jevnlig kontakt gjennom året via e-post og telefon og forsøkt etter beste evne å ivareta Vålerengas og historielagets interesser så godt det har latt seg gjøre. Det er vanskelig å ha en helhetlig oversikt over hvem som har gjort hva, men noen av styremedlemmene har nok i enda sterkere grad enn vanlig hatt større belastninger enn de øvrige.

- **Økonomi:** Både utgifter og inntekter har naturlig nok vært lavere enn i et normalår, men historielagets økonomi er fortsatt god og velordnet.

- «Grasrotandelen» fra Norsk Tipping var på kr. 89 299,- som er så tett opptil fjorårets fantastiske rekord som det er mulig å komme. Vi sender en hjertelig takk til alle som tilgodeser historielaget når de leverer sine spillkuponger!

- Antall medlemmer pr. 1. januar 2021 var 502 som var 4 flere enn i forrige år.

Styret i Vålerenga Historielag
v/ Håkon O.H. Engh (sekretær)

KLASSEBILDE

Svein Boretti har sendt oss dette bildet av sjarmørene i sin klasse på Vålerenga skole. I skrivende stund har vi ingen opplysninger om hvilket år det ble tatt, hvilken klasse gutta gikk i og hvem vi ser på bildet. Selvfølgelig kjenner vi igjen Svein som sitter midt foran. Send gjerne inn dine opplysninger om bildet til post@valerenga.org eller ring en av oss i styret. Vi takker så mye på forhånd!

KALENDER

MEDLEMSMØTE 16. november
kl. 19:00 i Vålerenga kirkes menighetssal

Filmkveld:
Neste kamp – Vi taper aldri

Kom og se den nye filmen fra Østkantspellet som er en av erstatningene for oppsetningen i Vålerengparken som ble avlyst pga. pandemirestriksjonene.

BaneNOR ønsker å rive bebyggelsen på "Hylla" for å bygge flere jernbanespor inn til Oslo S. Dette ble støttet av et has-tevedtak i bystyret, men innbyggerne på Vålerenga mener at alternative løsninger ikke er utredet tilstrekkelig. Her blir det både alvor og mye gøy, og vi ser fram til en fin høstkveld med dere.

Kaffe og vafler kan kjøpes fra kl. 18.30. Trenger du parkering utenfor Vålerenga kirke, kom inn og få et parkeringsbevis. Velkommen!

Fotoutstilling 16.-17. oktober

kl. 12 - 16 i Vålerenga kirkes menighetssal

Det ser nå mer lovende ut når det gjelder koronasmitte-spredning. Vi satser på at vi endelig kan få gjennomføre utstillingen som planlagt.

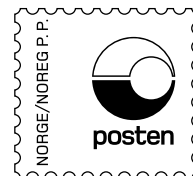
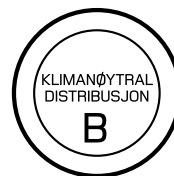
I og med at fotoutstillinga vår dessverre ble avlyst i 2020, spinner vi videre på de temaene som vi hadde satt opp til den:

- Vålerenga skolekorps 1920-2020
- Trikken på Vålerenga 1900-1968
- Etterstadgata 2, 4 og 6 – et kulturmiljø som trues av utslettelse
- "Hylla" – over 160 år gammel bebyggelse som trues av utslettelse
- FØR/NÅ-bilder
- Tippen Johansen
- Gjenstander: Fotoapparater fra forskjellige tidsepoker
- Boksalg v/ Marion Schavog: SULT – boka om en oppvekst på Vålerenga på 1960-tallet
- Speider'n på Vålerenga 1921-2021

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 24 - nr. 3/2021
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

post@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder

Even Haugseth

Nestleder

Reiner Schaufler

Kasserer

Bjørn Granlund

Sekretær

Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem

Gro Shakesby

Varamedlemmer

Petter Opperud
Marius Brevik,
Ole Peter Nordby

Fotogruppe

Fotografering, innsamling og
digitalisering av bilder:
Bjørn Granlund
901 80 290
foto@valerenga.org

Idrettsgruppe

Om bydelens idrettsmiljø
Bjørn Arild Gjerdalen
909 19 250
b.gjerdalen@gmail.com

Fotoutstillingsgruppe og redaksjon medlemsavisa

Even Haugseth
938 01 902
leder@valerenga.org

Produksjon av bladet:

Reiner Schaufler

Korrekturleser:

Kate Norderhaug Wohlstedt

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

Historielagets kalender 2022
Kr. 100,- + porto

Gatelangs på Vålerenga
Kr. 390,- + porto

Historielagets
Kopp 100,-
Caps 100,-
Skjorte 180,-

Tegneseriebok
Kr. 289,- + porto

VIF jubileums-CD
Kr. 199,- + porto

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org

www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det å støtte Vålerenga historielag

Er du kunde hos Norsk Tipping
og tipper eller spiller Lotto, Joker
eller andre spill. Registrer denne
strekken og tallrekka under
neste gang, så støtter du indi-
rette Vålerenga Historielag. Din
innsats og premie blir uforandret.
Takk for støtten!

32774890364462